ئافرەتی کورد و هەندێ وردە سەرنج ...!

رمزیه صابر محمد

گومان لەوەدانیە کە کۆمەڵی کوردەواری بۆ ماوەیەکی دورو درێژ بارێکی دواکەوتوویی ئابووریو کۆمەڵایەتیو ڕوشنبیری ناڵەباری بەخۆیەوە دیوەو دەمێکی زۆریش بەدەست هەندێ خوونەریتی کۆنەپەرستانە ناڵاندوویەتی ، ئەمانە تێکڕا بوونەتە هۆی ئەوەی تا سەردەمێکی زوو بەڵکو تا ئیمڕۆش هەندێ خێزان یاخوو فراوانتر بڵێین هەندێ لەو ناوچەو شوێنانەی کە هێشتا دەستی ئاوەدانیو شارستانیەتو پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی نەگەییوەتێ بەدەست ئازارو ئەشکەنجەی ئەم بارە دواکەوتوویە بناڵێنن ، هەرئەمەیش وای کردووە کەچینو تاقمە جیاجیاکانی نێو کۆمەڵ بەرەو ڕووی هەندێ پاشماوەی بیرو باوەڕی هەڵەو دواکەوتووی نابەجێ‌ببنەوە بەشکڵێ ڕێگەی پێشکەوتنو گەشەکردنی باری کۆمەڵایەتی‌یان لێ تەسك بکاتەوە بەڵکو لەوەش زیاتر ڕەوڕەوەی کاروانی شارستانیەتیان ڕاگیر بکات.

بۆ سەلماندنی ئەم ڕایەیشم بەباشی دەزانم کە هەندێ وردە سەرنج لەبارەی باری ژیانی پڕ ئەشکەنجەو ئازاری ئافرەتی کورد بخەمە ڕوو بەو هیوایەی کە لەدەرفەتێکی تردا زیاتر شۆڕ ببمەوە بۆ ناخی کێشەکەو بەووردی لایەنە جیاجیاکانی تری باری کۆمەڵایەتی ئافرەتی کورد وەدەر بخەم بەمەبەستی ئەوەی بتوانم بەشداریەکی چالاکانە بکەم لە پێناوی چارەسەرکردنی هەندێ لەو کێشانەی کەئیمڕۆ بوونەتە تەگەرە لەبەردەم کاروانی پڕ خەباتی ئافرەتی کوردو . ئەو تەگەرانەی بەمیرات ماونەتەوە بۆ کچانی کوردی ئیمڕۆمان کە ئەرکێکی گەورەیان لە ئەستۆدایەو دەبێ بەوپەڕی ئازایەتیو لەخۆبوردنەوە درێژە بەخەباتو تێکۆشانیان بدەن بۆ ئەوەی بەکورتترین ماوە زەبرو زەنگی ئەونەریتو ڕەوشتە کۆمەڵایەتی‌یە لەبار کەوتووانەی تا ئێستا ئافرەتی کورد لەبەریان بەئازارە بەرەو نەمانیان بەرێو کۆمەڵگایەکی بەختەوەرو پێشکەوتوو دورست بکەن تاوەکو لەژێر سایەی‌دا ئافرەت هەست بەو حەسانەوەیە بکات کەبۆی هەوڵ دەداتو تێ‌دەکۆشێ .

■ جیاوازی کردن لەنێوان کوڕو کچدا

(وەکو بۆ هەمووان ئاشکرایە کچ هەر لەیەکەم ڕۆژی لەدایك‌بوونیەوە ئەو بایەخەی پێ نادرێ وەك چۆن بەکوڕ دەدرێ ، هەر کچە شەوارەی بۆ ناگرنو گوێزەبانەی بۆ ناکەنو ئاهەنگی ناونانی نیەو تەنانەت سەبەتەو بێشکەیشی وەکو کوڕ بۆ ناڕازێندرێتەوە . ئەمە جگە لەوەی کە زۆر جاری وابووە ئافرەت لەکاتی منداڵ‌بوونیدا ئەگەر چی بەئازارو ماندووشەکەتیش بووە بەڵام کەکچی بووە ئەوە ئیتر هەر لەکاتی ناووك‌بڕیندا مەلۆتکەکەیان لەبەردەم هەڵگرتووەو شاردوویانەتەوە بۆ ئەوەی نەزانێ کچی بووە . نەوەك خەفەتی پێ‌بخواو لەهۆش خۆی بچێو کاری تێ بکاو ئازاری پێ‌بگاتو بی‌ئالۆزێنێ . بەڵکو وەك دڵدانەوەیەك پێیان‌گوتووە « شوکر خوا کوڕی پێ‌بەخشیوی »(١) . ئەمە وەنەبێ بڕابێتەوە بەڵکو تائیمڕۆش لەزۆر ناوچەو شوێندا پاشماوەی بەمیرات ماوەتەوە بەتایبەتی لەو لادێیانەی کەهێشتا دەستی شارستانیەتو

پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی نەگەیوەتێ ئەم جیاوازیە وەنەبێ هەر لەدەوری منداڵیدا ڕوو بدات بەڵکو گەلێ جار لەگەڵ منداڵەکەدا گەورە دەبێتو تا ئەو ڕۆژەی خواحافیزی لەماڵی باوکیشی دەکات هەر لەگەڵیدا دەژیو لێی جیانابێتەوە ..

جا بۆ ئەوەی دایکانو باوکان دەوری سەرەکی خۆیان بینن لە پەروەردەکردنی ڕاستو دورستی منداڵەکانیاندا بۆ ئەوەی هەر تەنها دایكو باوك نەبنو بەس. بەڵکو هاوڕێو مامۆستاو ڕێپیشاندەری دڵسۆزو ڕابەری ڕاستەقینەیی کچەکانیان بن بەتایبەتی لە تەمەنی هەرزەکاریدا که کچ بیری بۆ زۆر شت دەچێتو ڕووداوەکانی دەورو بەری بەئاسانی کاری لێدەکەنو دەیبزوێنن . جا گەر دایکانو باوکان زیرەکانە ڕەفتار لەگەڵ کچەکانیاندا نەکەن ئەوە وەك دەڵێی خۆیان کێشەو گرفت بۆخۆیان دورست دەکەن؛ نابێ ئەوەشمان لەیاد بچێت کە ئەو جیاوازیەی لەسەرەوە پەنجەمان بۆی ڕاکێشا گەر هەرواماییەوەو چارەسەری نەکراو زیادبوو ئەوە کچانبەتایبەتیو خێزانەکە بەگشتی ڕوو بەڕووی ڕق لەیەکتری بوونەوەو دووربەرەکیو بەرەڵلایی دەبێتەوە کەئەمەیش کارێکی سەلبیو خراپ دەکاتە سەر دوارۆژی منداڵەکانیان جا چ کوڕ بن چ کچ. وەئەم ڕقو کینەو ئازارە لەگەڵیاندا گەورە دەبێتو پەلدەهاوێت بۆ خێزانی تریش ئەمەیش خۆی لەخۆیدا دەردێکی کوشندەیەو بەرەو ڕووی کۆمەڵ دەبێتەوەو شوێنەواریشی بەئاسانی ڕەش نابێتەوە .

■ کچوقۆناخی هەرزەکاری

هەربۆیە کە کچان دەگەنە قۆناخی هەرزەکاری دەبێ باوکانو دایکان بزانن چۆن ڕەفتار لەگەڵ کچەکانیاندا دەکەن: دەبێ خۆیان بەیەکەم لێپرسراو دابنێنو نەك هەرکارە

پەروەردەیە ساکارەکە بەبەر چاو خۆیانەوە بگرنو بەس. بەڵکو دەبێ خۆیان لەشوێنی دڵسۆزترینو ـ نزیکترین کەمیان دابنێنو زۆر زیرەکانە لەگەڵیاندا بکەونە گفتوگۆو پرسیارووەڵام بۆ ئەوەی بتوانن لەنزیکەوە چارەسەری زۆربەی هەرەزۆری ئەو کێشەو بیروڕا تایبەتیانەیان بکەن کە لە قۆناخی هەرزەکاریا ڕوو بەڕوویان دەبێتەوە. لەم بوارەشدا هاوکاری تەواوو دڵسۆزانەی ئەندامانی خێزان دەبێتە باشترینو سەرکەوتووترین

ڕێبـــاز بۆ پەیرەو کردنێکی نموونەیی لە پەروەردەکردنی منداڵەکانیان بەگشتیو کچانیان بەتایبەتی کەزیاتر پێویستیان بەو یارمەتیە هەیەو هەردەم چاویان بڕیوەتە ڕێنمایی کردنێکی دڵسۆزانەی باوکانو دایکان .. ئینجا کە لەم قۆناخە دەردەچێتو دەکەوێتە ماڵێکی سەربەستو خۆی بەرپرسیاری زۆر هەلسو کەوتو ڕەفتارو جولانەوەی خۆی دەبێت واتە کەشوو دەکات، ئیتر ئەوسا لەبارێکیتر خۆی دەنوێنێ کەئەویش کارکردنو چەوسانەوەیە شان بەشانی پیاو بەڵکو لەزۆر مەیداندا لەوانەیە ئەرکەکەی ئەوزۆر گەورەترو بەئازارتر

بێت ئەمە سەرەڕای . ئەوەی لەگەڵ هەموو ئێش‌و ئازارو چەوسانەوەیێکی کۆمەڵایەتی‌دا تێکەڵ‌دەبێت وەنیسبەتێکی یەجگار کەمیش هەن کەماوەی ئەوەیان هەبێت بەتەواوی ڕای‌خۆیان بەسەربەستی دەربڕن‌و بتوانن تەعبیر لە ئاوات‌و خواستە ڕەواکانی خۆیان بکەن لەهەموویشیان لەپێشتر دیاری‌کردنی سەرەنجامی ژیان‌و دوارۆژو هەڵبژاردنی ئەو هاوسەرەی کە دەیانەوێ بەدرێژایی تەمەن ژیانی لەگەڵدا بەسەر بەرن . . .

وەپاشماوەی ئەم دیاردە پڕئێش‌و ئازارە تا ئێستایش لەلادێ‌کاندا باوەو بەڵکو دەورێکی گاریگەریشی هەیە لە ڕوودانی جۆرەها کارەساتی گەورەو ترسناك بەجۆرێ کە هەندێ جار زیاتر لەخێزانێك تووشی دەربەدەری‌و تێکدان دەکات . . ئەم ڕەفتارانەیش بوونەتە کۆسپ‌و تەگەرەی گەورە لەبەردەم بەرەوپێش چوونی باری کۆمەلایەتی‌و گەشەکردنی‌دا . . کەئەمەیش بە پلەی یەکەم دەگەڕێتەوە بۆ دواکەوتنی بارە ئابووریەکەو مانەوەی هەندێ پاشماوەی بیری دەرەبەگایەتی لەو شوێنانەدا کە بۆ ماوەیەکی زۆر دەسەڵاتیان بەسەردا دەشکاو بەئارەزووی خۆیان تێیدا دەهاتن‌و دەچون . . هەر بۆیەشە دەبینین تا ئێستا ئافرەتی کورد یا بەندی ماڵەباوانیەتی‌و بەدگمەن هەڵدەکەوێ خێزانێك لەم بیرە تەسکەدا ڕزگاری بوو‌بێت . . بەلام لەگەڵ ئەوەشدا گەر بەراوردێکی باری ژیانی ئافرەتی لادێ بکەین دەبینین لەزۆر ڕووەوە لەئافرەتی نیو شار باشترەو تا ڕادەیەکی چاك جۆرە سەربەستیەك لەبەردەم خۆیدا دەبینێ‌و لەزۆر بواریشدا دەوری کارێگەرانەی خۆی هەیە. بۆنموونە ئافرەتی لادێ‌نشین ئەگەر چی توانای دیاری کردنی سەرەنجامی ژیان‌و دوارۆژی خۆی لەدەست خۆی نیەو ناتوانێ چۆنی مەبەستە ئاوا بڕیاری لەسەر بدات‌و بەئاشکرا هاوسەری ژیانی خۆی هەڵبژێرێ‌و چارەنووسی خۆی دەستنیشان بکات. بەلام لەئێش‌و کارو دەشت‌و دەرکردن‌و بەرگ‌پۆشین‌دا ئەگەر چی لەنێو سنوورێکی تەسکی خێلەکی‌داو لەناوچەیەکی تا ڕادەیەك دوور لەشارستانیەت‌و پێش‌کەوتنی ڕۆشنبیری‌و کۆمەلایەتی‌دا دەژی بەلام دیسان توانیویەتی پارێزگاری لەبەشێکی چاکی سەربەستی خۆی بکات لەزۆر مەیداندا. ئەو هەقەی خۆی بەکار ئەهێنێ‌و لە ڕێگەیشیەوە بوونی دەسەلمێنێ . .

سەرەڕای ئەمانەش هەموو وەنەبێ ئافرەتی کورد هەر لەنێو قاوغەتەسکەکەدا مابێتەوەو نەجوولابێت بەڵکو زۆر هەنگاوی خێرای‌ناوەو لەزۆر مەیدانیشدا بەشداری چالاکانەی کردووەو گەلێ جاریش گەر شان بەشانی براکانی نەڕۆشتبێ ئەوە لەوان دانەبڕاوە. بۆ ئەمەیش بەلگەی چاکمان هەیە کەچۆن ئافرەتی کورد لەمەیدانەکانی سیاسی‌و ئابووری‌و ڕۆشنبیری‌و پەروەردەیی‌و خزمەتگوزاریدا دەوری خۆی دیوەو بەردەوامیش بەرەوپێشەوە هەنگاوی ناوە لەپێناوی کۆتایی هێنان بەپاشماوەی ئەو بیروباوەڕە کۆنەپەرستانە ـ یەی‌کەئافرەت بە ئەندامێکی بێ نرخ دا دەنێت‌و بایەخ بەو دەورە گارێگەرەی نادات کەهەیەتی . . بەڵکو هەر لەڕووانگەی « ئافرەت هەر ئافرەتە » حیسابی بۆ دەکات کە ئەمەیش خۆی لەخۆی‌دا دیاردەیەکی دواکەوتوانەی پووچەڵەو باوی بەسەر چووەو خاوەنی ئەم بیرورا نەزۆکانەیش ئەو ئەندامە بێ دەسەلاتانەی کۆمەلن کە دەستەو ئەژنۆ لێی کەوتوون‌و چاوەنواڕی نەمان‌و لەنێو چوونی دەکەن‌و کۆمەلی کوردەواریش لەم جۆرە بابەتانە ڕزگاری دەبێت‌و ڕەوڕەوەی پێش‌کەوتنی ئافرەتی کوردیش بەنەمانیان خێراتر بەرەو پێش دەکەوێتە ڕێ بۆ ئەوەی بکاتە کاروانی پێشکەوتنی گەلانی ئازادو سەربەستی جیهان . .

■ **سەرچاوە :**

بنچینە کۆمەلایەتیەکانی ئافرەتی لادێ‌نشینی کوردەواری .